

No: 245 – Menş e adı

URLA SAKIZ ENGİNARI

Tescil Ettiren

İZMİR TİCARET BORSASI

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 03.08.2017 tarihinden itibaren korunmak üzere 24.11.2017 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 245
Tescil Tarihi	: 24.11.2017
Başvuru No	: C2017/075
Başvuru Tarihi	: 03.08.2017
Coğrafi İşaretin Adı	: Urla Sakız Enginarı
Ürün / Ürün Grubu	: İşlenmiş ve işlenmemiş meyve ve sebzeler ile mantarlar
Coğrafi İşaretin Türü	: Menşe adı
Tescil Ettiren	: İzmir Ticaret Borsası
Tescil Ettirenin Adresi	: Gazi Bulvarı No:2 Konak İZMİR
Coğrafi Sınır	: İzmir ilinde “Yarımada” olarak adlandırılan Urla, Çeşme, Karaburun, Balçova ilçeleri ve Mordoğan yöresi.
Kullanım Biçimi	: Urla Sakız Enginarı coğrafi işaretinin adı marka ile birlikte ürünün üzerinde kullanılacaktır. Ürünün varsa ambalajı veya taşındığı kasalar üzerinde yer alması gereken diğer bilgilere ilaveten aşağıdaki logo yer alacaktır.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Sağlıklı beslenmede önemli bir sebze olan enginar (*Cynara scolymus* L.) ülkemizde İzmir, Aydın, Antalya, Adana, Muğla, Manisa, Balıkesir ve Hatay illerinde yetiştirilmekte olup, 2015 yılı verilerine göre 8.823 dekar üretim alanı ve 11.094 ton üretim miktarı ile İzmir en çok yetiştirildiği ildir. Taze olduğu dönemde çiçek sapının öz kısmının çiçek tablası ile birlikte tüketildiği, ayrıca Aydın, Muğla ve İzmir illerinde taze yaprak saplarının da zeytinyağlı yemeklerinin yapıldığı bilinen enginarın potasyumca zengin bir sebze olduğu, içeriğindeki cynarin maddesi safra kesesi salgısını arttırdığı ve böylece karaciğerin daha rahat çalışmasını sağladığı bilimsel çalışmalarda kanıtlanmıştır.

İzmir Yarımadası haricindeki Ege ve Akdeniz kıyılarında da yetiştirilen sakız enginarının bu bölgelerde yetiştirildiğinde verim ve kalitede kayıp yaşandığı, çok yıllık özelliğini yitirdiği, erkencilik özelliğinin zayıfladığı yani ürünün İzmir Yarımadasında yetiştirildiğinde kazandığı özelliklere ulaşamadığı tespit edilmiştir.

Yarımada olarak adlandırılan Urla, Çeşme, Karaburun, Balçova ilçeleri ve Mordoğan Yöresi Sakız enginar çeşidi için çok elverişli iklim koşullarına sahiptir. Bölgede görülen ılık ve nemli iklim koşulları Urla Sakız Enginarı üretimi için son derece elverişlidir. Urla Sakız Enginarı'nın optimum gelişme sıcaklığı 15-18°C'ler arasındadır. Yarımada, bu çeşit enginarın yetiştirildiği dönem olan Eylül-Nisan ayları arası ılık ve nemli deniz iklimi koşullarına sahiptir. Deniz ikliminden uzaklaşıp iç kesimlere doğru gidildiğinde hem ılık iklim koşullarından hem de nemli iklim koşullarından uzaklaşıldığı için ürünün verim ve kalite özellikleri kaybolmaktadır. Ilık ve nemli deniz ikliminden uzaklaşıldığında sıcaklık ve nem düşmekte, don olayı oluşmakta yapraklar ve başlar zarar görmektedir.

Urla Sakız Enginarı'nın ayırt edici özelliği diğer enginar çeşitlerine göre çok erkenci olmasıdır. Kasım-Nisan aylarında hasat edilen Urla Sakız Enginarı'nın tüketici tercihi açısından sofralık olarak tüketilmesi, görünüm özellikleri açısından yapraklarının düz, başının su bardağı şeklinde yani silindirik olması, çiçek tablasının diğer yerli çeşitlere göre çok geniş olmaması, ilk çıkan yaprakların kenarları düz ve parçalı olmayan yapıda, çiçek tablası fazla sıkı olmayan bir çeşit olması ise diğer ayırt edici bir özellikleridir.

Urla Sakız Enginarı'nın sebze olarak değerlendirilen baş kısımları esas çiçeğini oluşturur. Tüketilen kısım esasen bir çiçek tomurcuğudur. Ürünün çiçek tablasındaki yaprakları (brakte yaprakları) ve çiçek tablası taze dönemde sebze olarak tüketilebilmektedir. Ülkemizdeki diğer yerli enginarların yapraklarının parçalı, baş kısımlarının Urla Sakız Enginarına nispeten büyük ve basık, çiçek tablalarının ise kalın ve etli olmaları nedeniyle taze tüketim yerine konserve sanayine uygun olmaları, hasat dönemlerinin Mayıs-Haziran olması özellikleriyle Urla Sakız Enginarından ayrılmaktadırlar.

Sebze Özellikleri:

Familya / Cins / Tür / Çeşit	Asteraceae / Cynara / C. scolymus L./ C. Scolymus L. cv. Sakız
Yetiştirilme Zamanı	Eylül - Nisan
Hasat Zamanı	Kasım-Nisan
Baş Kısımının Özellikleri	Orta irilikteki baş kısmı su bardağı şeklinde ve hafif uzundur. Baş çapı 5-10 cm, ağırlığı ise 200-500 g arasında değişir. Su bardağı şeklindeki başın boyu(yüksekliği) ise 6-12 cm arasında değişir. Başın brakte yaprakları uzun-dar ve gevşek bir yapı gösterirler. Başın dış tarafındaki brakte yaprakları koyu yeşil, iç kısımdakiler ise açık-yeşil renklidir. Sebze olarak değerlendirilen çiçek tablası kısmının çapı diğer çeşitlere göre küçük ve incedir.
Yaprak Yapısı	Yaprak uzunluğu 50-80 cm arasında olup, uyandırma suyundan sonra oluşan ilk yapraklar parçalı olmayıp uzun-oval şekilli ve geniş ayalı olup yaprak kenarları düz, gri ve yeşil renkli, alt yüzleri ise beyaz ve ince tüylerle kaplıdır. Daha sonra oluşan yapraklar hafif parçalı ve yırtmaçlı bir şekilde gelişir. Çeşidin tipik özelliği ilk oluşan yapraklarının parçalı olmayışı ve kenarlarının düz oluşudur.
Kök ve Gövde Yapısı	Urla Sakız Enginarı çok yıllık bir bitki olup, toprak altında siyah renkli odunlaşan rizom şeklinde gelişen çok yıllık kuvvetli bir kök sistemine sahiptir. Bu rizomlar üzerinde etli yan ve saçak kökler oluşur. Yan ve saçak kökler genelde 50 cm toprak derinliğinde yayılmıştır. Rizom üzerinde adventif (uyur) gözler mevcuttur. Bu gözlerden sürgün ve yapraklar oluşur. Sakız enginarının gövdesi rozet gövde tipindedir ve kökün hemen üzerinde bulunur. Ortasında büyüme ucu vardır ve vejetatif dönemde devamlı olarak yaprak meydana getirir.
Çiçek Yapısı	Bitkinin generatif devreye geçmesiyle birlikte büyüme ucu artık yeni yaprak meydana getirmeyi ve çiçek meydana getirmek üzere çiçek sürgünü uzamaya başlar. Çiçek sürgünü üzerinde boğumlar vardır ve her boğumda birer yaprak bulunur. Bazı boğumlardan yeni çiçek sürgünleri çıkabilir. Çiçek sürgünleri sebze olarak değerlendirilen çiçek tablası ile son bulur. Başlangıçta otsu yapılı olan çiçek sürgünü zamanla yarı odunsu bir yapı kazanır ve çevre şartlarına bağlı olarak 60-150 cm boylanır. Çiçek sürgünü kendisini dik tutabilme özelliğinde olup bir çiçek (tablası) kümesi ile son bulur.

Urla Sakız Enginarı'nın tarladaki görünümü Şekil-1 ve Şekil-2'de verilmiştir.

Şekil-1: Tarlada ürünün görünümü

Şekil-2: Tarlada yaprak görünümü

Üretim Metodu:

Urla Sakız Enginarı'nın üretiminde genel enginar üretim teknikleri kullanmakla birlikte aktif büyümeye başlayabilmesi için uyandırma suyu adı verilen ilk sulamanın Ağustos ayı ortalarında yapılması gerekmektedir. Çok yıllık bir bitki olan ve 10 yıl süreyle canlılığını koruyan Urla Sakız Enginarı'nın ekonomik ömrü ise 6 ila 8 yıldır. Her yıl toprak altı gövde üzerindeki uyur gözlerin gelişmesiyle meydana gelen bitki, baş meydana getirerek Kasım – Nisan aylarında gelişimini tamamlar.

İklim İsteği: Sakız enginarı ılık ve nemli iklimlerde yetişen kışlık bir sebzedir. Çok soğuk ve sıcaktan hoşlanmaz. Kış aylarında sıcaklık 0°C altına düşerse donma nedeniyle yaprak ve başlarda önemli zararlar oluşur. Sıcaklığın 15–20°C civarında cereyan etmesi halinde bitkilerde en iyi gelişme elde edilmektedir. Gelişme döneminde sıcaklık 20°C'nin üzerinde olursa gelişme yavaşlar, 25°C'nin üzerinde ise gelişme durur. Sıcak ve kurak koşullarda baş sertleşir, liflenme olur ve kalite düşer. Sakız enginarı üretilen bölgelerde sonbahar döneminde oluşan ilk donlar Sakız enginar çeşidinde erkenci ve ilk turfanda ürünün oluşumunu engeller. İlkbahar döneminde oluşan kurak ve sıcak iklim koşulları da başların hemen çiçeklenmesine neden olur ve bu durumda verim düşer.

Toprak İsteği: Sakız enginarı çok yıllık bitki olması nedeniyle derin bünyeli organik maddece zengin ve iyi drene edilmiş topraklardan hoşlanır. Çok hafif karakterli kumlu veya çok ağır karakterli toprakları sevmez. Enginar için toprak pH'sı 6.0-6.5 olmalıdır. Topraktaki organik madde miktarının ise % 2 civarında olması yararlı olur

Toprak Hazırlığı, Dikim ve Gübreleme: Urla Sakız Enginarı toprağı uzun süre işgal ettiği için plantasyon kurulmadan önce arazinin mutlaka derin işlenmesi (50-80 cm derinlikte) gerekir. Dikim öncesinde toprak hazırlığı esnasında eğer toprak organik maddece zayıfsa çiftlik gübresi takviyesi yapılmalıdır. Toprak yapısına bağlı olarak dekara 4–6 ton civarında bir uygulama yeterli olabilir. Çiftlik gübresi temininde güçlük çekilmesi halinde bu eksikliğin yeşil gübreleme ile karşılanması üzerinde durulmalıdır. Urla Sakız Enginarı tohum ile üretilmez ve vejetatif üretim şekli olan bitkilerin kök ve kök boğazlarında oluşan dip sürgünleri ile yapılan üretim şekli kullanılır. Dip sürgünleri ile yapılan üretimde alınan dip sürgünü alındığı bitkinin bütün özelliklerini taşır. Halk arasında bu sürgünler piç olarak adlandırılır. Toprağın altında köklerin bağlı bulunduğu rizom üzerinde bulunan ve bahçıvanlar arasında “meme” adı verilen ve anatomik olarak birer koltuk tomurcuğı olan yan gözlerin (memelerin) sürmesiyle bitki kendisini her sene yeniler. Sonbaharda rizom üzerinde bulunan ve her sene yenileri meydana gelen gözlerin sürmesiyle önce her gözden birer sürgün meydana gelir. Anne bitkiye bağlı olarak gelişen bu sürgünler rozet şeklinde büyüme özelliğindedir. Sürgün bir taraftan yeni yapraklar meydana getirirken bir taraftan da rizoma bağlandığı yerin hemen üzerinden saçak kökler meydana getirerek müstakil bir bitki olmaya hazırlık yapar. Bu dönemde bu genç sürgün 5–6 yapraklı hale gelmiş durumdadır. Ana bitki etrafında her yıl bunun gibi 10–15 tane yeni sürgün meydana gelebilir. Toprak biraz açıldığı taktirde sürgünlerin bağlandığı kısım meydana çıkar. Bu sürgünlerin ana bitkiye bağlı olduğu kısımdan kökleriyle beraber ayrılmaları yoluyla müstakil yeni bitkiler elde edilmiş olur. Bu yeni bitki normal olarak bir dip sürgünüdür. Bahçıvanlar ve üreticiler arasında buna “piç” adı verilmektedir. Urla Sakız Enginarı bu dip sürgünlerinin esas yetiştirilme yerlerine dikilmesi ile üretilir. Sulamanın daha kolay yapılabilmesi bakımından sıra usulüyle uzun masuralara ocak usulü ile dikim yapılarak üretim yapılmaktadır. Üretimde kullanılacak sakız enginarı piçlerinin esas yetiştirilme yerlerine dikiminden sonraki gelişme dönemlerinde sıra araları ve sıra üzerlerinde gelişen yabancı otları temizlemek ve toprağı kabartmak amacıyla çapa yapılır. Çapa işlemi mevsime bağlı olarak 2-3 kez yapılır. Gelişmenin ilk dönemlerinde 2-3 kez yapılan çapa işlemlerinden sonra hızla gelişen bitkiler toprak yüzeyini kapattığı için başka çapa işlemine gerek kalmaz. Dikimden sonra enginar ocaklarında gelişen bitkilerde bol miktarda dip sürgünü(piç) oluşur ve bunların temizlenmesi gerekir. Çapa işlemi ile piç temizliği en önemli bakım işlemlerinin başında gelir.

Sulama: Gelişme ve büyüme döneminde oldukça fazla su isteyen Urla Sakız Enginarı'nın yetiştiriciliğinde bitkinin su ihtiyacı düzenli bir şekilde aksatılmadan karşılanmalıdır. Urla Sakız Enginarı, Ağustos ayı başından itibaren verilen uyandırma suyu ve kış mevsimi yağışlarının başlangıcına kadar olan dönemde düzenli ve yeterli miktarlarda su ister. Kış mevsiminde ise gerekli su genellikle yağışlardan sağlanır. Eğer yağışlar yetersiz kalırsa su verilmesi gerekir. Özellikle hasat döneminde yağış yetersiz ise mutlaka sulama yapılmalıdır. Susuz kalan bitkilerde verim ve kalite düşer. Su genellikle karıklara salma şeklinde yapılır. Ağır karakterli topraklarda aşırı su vermemek gerekir. Aşırı su kök çürümelerine neden olur. Erkencilik ve turfanda yetiştiricilik için en önemli işlem uyandırma suyunun verilmiş zamanıdır. Urla, Çeşme ve Karaburun bölgesinde sakız enginarı yetiştiriciliğinde Ağustos ayı başında verilen uyandırma suyunun ideal uyandırma zamanı olduğu bilinmektedir.

Gübreleme: Urla Sakız Enginarı yetiştiriciliğinde plantasyon kurulduktan sonra her yıl toprak analizlerine bağlı olarak fosfor ve potasyumlu gübreler yaz sonunda uyandırma sulamasından sonra verilerek hemen toprağa karıştırılmalıdır. Azotlu gübrelerin ise uyandırma sulaması ile birlikte baş oluşumu ve hasat esnasında olmak üzere üç dönemde eşit olarak paylaştırılarak verilmesi uygun olur. Gübreler karıklara verilebileceği gibi ocaklara da verilebilir. Eğer olanak varsa ocakların açılıp dip sürgünlerinin (piç) temizlenmesi esnasında her ocağa ikişer kürek dolusu (3-4 kg) yanmış çiftlik gübresi verilmelidir. Düzenli şekilde yapılan gübreleme ile bitkilerde verimliliği 10-12 yıl gibi uzun bir süre ekonomik olarak uygun seviyelerde tutmak mümkündür. İyi gübrelenmeyen ve bakımları düzenli şekilde yapılmayan plantasyonlar ise 5-6 yıl gibi kısa süre içinde yaşlanarak verimliliklerini kaybeder.

Zararlılarla Mücadele: Enginar üretimi ülkemizde genellikle kış mevsiminde yapıldığı için çok fazla sorun yaratan önemli bir hastalık ve zararlısı yoktur. Ancak yeni dikilmiş plantasyonlarda veya sonraki gelişme dönemlerinde sorun olabilecek kök çürüklüğü (*Rhizoctonia solani*) tarlada yer yer boşluklara neden olabilir. Bitkinin kökboğazı kısımlarında çürümler oluşturur. Nemli ve yağmurlu havalarda *Botrytis cinerea* zararı görülebilir. Yine yağışlı ve nemli dönemlerde *mildiyö* önemli zararlar oluşturabilir. Ilık ve nemi yüksek havalarda ise külleme ortaya çıkabilir. Önemli enginar zararlısı olarak ise yaprak bitleri, enginar kelebeği, enginar yaprak galeri kurdu, kök kurtları ve salyangozlar gösterilmektedir. Bu hastalık ve zararlılara karşı uzmanların önerdiği mücadele yöntemleri uygulanmalıdır. Uyandırma suyunun verilmesi ile birlikte gelişen yabancı otların temizliği büyük önem taşımaktadır. Sıra aralarında ve sıra üzerlerinde gelişen yabancı otlar el ile çapalamak suretiyle veya küçük işleme aletleri ile temizlenir. Bitkilerin kök boğazları çapa ile açılarak bitki çevresi temizlenir. Sıra araları ise erken dönemde makine ile bitkiler büyüdükten sonra ise elle çapalanır. Yapılan çalışmalarda yabancı ot kontrolünün kimyasal herbisit kullanılarak yapıldığı belirtilmekte ise de ülkemizde bu konuda yapılmış yeterli çalışma yoktur. Herbisit kullanımında çok dikkatli olunmalı bu konuda çalışma yapan araştırma kuruluşlarından yardım istenmelidir.

Hasat: Kasım ayından itibaren başlayan hasat Nisan ayı sonuna kadar devam eder. Olgunluk tanımında kullanılan en önemli kriter başın fazla büyümemesi ve kartlaşmamasıdır. Ayrıca başı taşıyan sap kısmının sertleşmemiş ve hafif esnek olması bir başka olgunluk kriteridir. Diğer bir kriter ise brakte yaprakların fazla açılmaması taze olgunluk için önemlidir. Aşırı olgunlukta ise başlar kartlaşır tabla ve brakteler selülozlaşır ve lifli yapı oluşur. Brakte yapraklar açılır başın yenme değerinde büyük kayıplar oluşur.

Depolama: Enginar başları hasat edildikten sonra kesinlikle su ile temas etmemelidir. Hasat edilen başlar hiçbir önlem alınmadan açıkta bekletilirse kısa sürede tazeliğini kaybeder solar ve pörsürler. Eğer hasat edilen başlar hemen pazarlanamayacaksa serin ve nemli bir ortamda muhafaza edilmelidirler. Enginar başları soğuk hava depolarında 0°C sıcaklıkta ve % 90-95 nemde 3-6 hafta muhafaza edilebilirler. Enginar başları veya tablaları dondurulmuş ve konserve olarak uzun süreli saklanabilirler.

Çoğaltma: Enginar, bitkinin kök ve kök boğazında oluşan dip sürgünleri ile üretilir. Enginarın çiçek sürgünü(sapı) ucunda oluşan baş genişleyerek bir çiçek tablası meydana getirir. Çiçek tablasının etrafı çok sayıda ve birbirini üzerine binen sık braktelerle çevrilidir. Braktelerin uç kısımları içeri dönüktür. Bu şekilde almalı olarak birbirleri üzerine binen brakteler kase şeklinde bir yapı meydana getirirler. Bu haldeki çiçek kümesine enginarlarda "baş" denir. Baş dıştan çevreleyen braktelerin çiçek tablasına bağlandığı dip kısımları etlidir ve iç kısımları beyaz renklidir. Sakız enginarının taç yapraklar mor ve erguvani renklidir. Ortada ise erkek ve dişi çiçeklerden oluşan çiçek topluluğu mevcuttur. Enginar çiçeklerinde %100 oranında yabancı dölllenme hakimdir. Bu sebeple tohumla üretme halinde fazla miktarda açılmalar meydana gelir ve aynı çeşit yeniden elde edilemez.

Tablann ortasında bulunan çiçek topluluğu tüylerle çevrilidir. Bu tüylerin tabla ucunda ise tohumlar oluşur. Çiçeklerde tozlanma ve döllenme tamamlandıktan sonra baş olarak adlandırılan  i ek kümesi üzerinde tohumlar olgunlaŐarak normal iriliklerini alırlar. Tohumlar koyu kahve veya siyah–mor renkli olabilir. Tohumun  zeri düz renkli veya kırçıllı olabilir. Tohumların kabukları serttir ve tohumlar 5–7 mm uzunluk ve 4–6 mm kalınlıkta olabilirler. Tohumların 1000 dane ağırlıkları 60–70 g olup bir g’da 15–25 adet tohum vardır. Tohumlar  imlenme özelliklerini 4–6 yıl korurlar. Tohumlar 20-30°C sıcaklıkta  imlenirler.

Denetleme:

Urla Sakız Enginarı’nın yukarıda belirtilen özelliklere uygun olarak üretilip üretilmediğine dair denetimler 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu hükümlerine uygun olarak, İzmir Ticaret Borsası koordinat rluğunda; İzmir Ticaret Borsası ve İzmir İl/İlçe Ticaret Odaları, T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl/İlçe Müdürlükleri ile Araştırma Enstitüleri, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, İzmir İl/İlçe Ziraat Odaları, İzmir BüyükŐehir ve İlçe Belediyeleri,  retici Birlikleri, Kooperatifle kurum ve kuruluŐlarında konuda uzman birer kiŐi olmak üzere toplam 3 kiŐilik denetim komisyonu tarafından yapılır.

Denetim komisyonu; Urla Sakız Enginarı’nın yukarıda belirtilen ayırt edici özelliklere sahip olarak ve üretim yönteminde belirtilen tekniğe uygun şekilde yetiŐtirilmesi, depolanması, taŐınması ve pazarlanmasının kontrolünü ve coğrafi işaretin takibi konusunda gerekli denetim iŐlemlerini yürütür. Denetimler öncelikle ürünün üretim dönemindeki dış görünümü üzerinden yapılacak olup, denetimlerde başka unsurlar da dikkate alınmak üzere özellikle aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir:

- Urla Sakız Enginarı’nın baş kısmı orta irilikte sıkı ve hafif uzundur, başlar 175-250 gr arasında ağırlığa sahiptir, BayrampaŐa Enginarında ise baş ağırlığı 400 gr’a kadar ulaŐır,
- Yenen  i ek tablası kısmının çapı diğer çeşitlere nazaran k c kt r ve incedir, geniş değıldir,
- Urla Sakız Enginarı’nın yenen brakte yaprakları gevşek, ince ve yumuŐaktır. Parçalı değıldir ve kenarları düzdür ve kıl  Őeklinindedir,
- Bitkinin kök boğazına yakın kısımları beyazdır, diğer enginar çeŐitlerinde morluklar bulunur, Urla Sakız Enginarı’nın rengi tamamen yeŐildir.
- Gövde kalınlığı diğer enginar çeŐitlerinden daha incedir, ovoriler (memeler)  zerindeki uyur gözler diğerlerinden daha k c kt r.
- Hasat baŐlangıcı Kasım ayıdır.

Denetim Komisyonu, coğrafi iŐareti belirlenen koŐullara aykırı ve haksız kullananlar hakkında gerekli yasal takibatı baŐlatır. Komisyon  ncelikle Urla Sakız Enginarı’nın üretildiğı ve yaygın olarak t ketildiğı bölgelerdeki üreticilere, odalara ve dağıtım-pazarlama aŐamalarında faaliyet gösterenlere coğrafi işaret tescili hakkında bilgi vererek gerekleri hakkında farkındalık oluŐturacaktır.

Komisyon, yılda 1 defa düzenli olarak, ihtiyaç duyulduğunda/Őik yet halinde ise her zaman denetim iŐlemlerini yürütecek ve sonuçları raporlayacaktır. Denetime iliŐkin raporlar İzmir Ticaret Borsası tarafından Türk Patent ve Marka Kurumuna her yıl düzenli olarak gönderilir.

Denetim komisyonu, kamu veya özel kuruluşlarından veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kiŐilerden denetimin gerçekleŐtirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Denetim komisyonu hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.